

ХРИСТИЯНКА

СПИСАНИЕ

ЗА

ХРИСТИЯНСКОТО

СЕМЕЙСТВО

СОФИЯ

1924

Год. II.

Кн. 4.

СПИСАНИЕ ХРИСТИЯНКА

ГОДИНА ВТОРА, 1924

КНИГА IV, СЕПТЕМВРИЙ

С Ъ Д Ъ Р Ж А:

„СВ. АЛ. НЕВСКИ“ — храмовата икона на срѣдния престолъ — картина.
НАЙ ВЕЛИЧЕСТВЕНИЯ ХРАМЪ — *Г. Ст. Пашовъ.*

ХРАМА „СВ. АЛ. НЕВСКИ“, гледанъ отъ южна страна — картина.
СРѢДНИЯ ПРЕСТОЛЪ на храма — картина.

АЛ. НЕВСКИ (стихотворение) — *Люб. Бобевски.*

СВ. ЦАРЬ БОРИСЪ — храмовата икона на южния престолъ — картина.
КАКЪ СЕ СЪГРАДИ ХРАМА „АЛ. НЕВСКИ“.

А. Н. ПОМЕРАНЦЕВЪ — портретъ.

ГОМЕРАНЦЕВЪ СЪ МИНИСТЪРЪ Д. К. ПОПОВЪ и проф. Боевъ
върху скелета при строежа на храма — картина.

ХРАМА „СВ. АЛ. НЕВСКИ“ ОЩЕ НЕЗАВЪРШЕНЪ — картина

КАКЪ СЕ ВЗЕ РЕШЕНИЕ ХРАМА „СВ. АЛ. НЕВСКИ“ ДА БЪДЕ ПО-
СТРОЕНЪ ВЪ СОФИЯ — изъ дневниците на II Нар. Събрание.
ЕПИЗОДИ ОТЪ ИСТОРИЯТА НА ПОСТРОЙКАТА НА ХРАМА „АЛ.
НЕВСКИ“ — *съобщава проф. Б. Боевъ.*

КАКЪ ЩЕ СТАНЕ ОСВЕЩАВАНЕТО НА „СВ. АЛ. НЕВСКИ“ — *арх.
Ст. А-въ.*

СВ. КИРИЛЪ И МЕТОДИЙ — храмовата икона на северния прес-
толъ — картина.

ЮЖНИЯ ПРЕСТОЛЪ — картина.

ИМА ЛИ СМИСЪЛЪ ДА СЕ ГРАДЯТЪ ВЕЛИКОЛЕПНИ ХРАМОВЕ. —
рот. Из. Гошевъ.

СВ. АЛ. НЕВСКИ — (биография) Превель А. Н. М

ИЗЪ ИСТОРИЯТА НА МѢСТОТО ВЪРХУ, КОЕТО Е ПОСТРОЕНЪ
ХРАМЪТЪ „СВ. АЛ. НЕВСКИ“ — *А. Н-въ.*

ОПИСАНИЕ НА ХРАМЪ-ПАМЕТНИКА.

БЕЛЕЖКИ

Побързайте съ изплащане на абонамента!

Четете обявлението на 3 стр. — корицата

„Св. Александъръ Невски“
(Храмовата икона на срѣдния престолъ).

ХРИСТИЯНКА

СПИСАНИЕ ЗА ХРИСТИЯНСКОТО СЕМЕЙСТВО

Най-величествения храмъ.

Пжтникътъ, който насочва стъпките си къмъ българската столица, още съ навлизането си въ Софийското поле, забелезва златиститъ куполи на чудния храмъ-паметникъ „Св. Александъръ Невски“. Цѣлиятъ храмъ, който заема едно отъ най-високитъ мѣста на града, величествено се възвишава надъ околнитъ сгради устремява се на горе къмъ небесата, като въ сящото време на широко и здраво се е опрялъ върху твърдата земя.

Въ слънчевъ день златиститъ куполи блѣстятъ и неволно мамятъ къмъ себе си, и бодрятъ, и морния пжтникъ. Но и средъ мъглитъ, които пълзятъ тихо по земята, великанътъ храмъ се издига на високо и неговото свѣтло чело грѣе и насочва всѣки изгубилъ своя пжтъ...

Започнатъ въ години на пламенъ устремъ къмъ съграждане на свободенъ животъ, следъ вѣкове робство; лелѣянъ като свидна мечта отъ цѣлъ единъ народъ, намѣрилъ въ него изразъ на своята благодарностъ, — днесъ тоя храмъ-паметникъ свидетелствува, както за чистотата и възвишеността на чувствата, що го създадоха, тъй и за она полетъ на духов-

на и физическа мощъ, която го съгради, която съграждаше и цѣлия животъ на тоя благодаренъ народъ...

Мечтата е постигната храмътъ е съграденъ и се възвишава надъ кокетната столица, като разперилъ криле ангелъ, пазителъ Той стои твърдо и като че ли бди надъ всички, — величественъ по своя размѣръ, мощенъ по своя устремъ на високо и непоколебимъ по своитъ тежки, широки и здрави основи...

Стои той, като свидѣтель на мощъ, срѣдъ минутитъ на разпадъ и униние; стои като стражъ, който сочи вѣрния пжтъ и пази незакриленитъ въ днитъ на всеобщата лутаница, въ днитъ на накупѣлитъ тѣхни страсти и безумия, които носятъ разтуха...

А той е не само свидѣтель, но и дѣло на градежъ, на строителство въ духовния и материалния животъ на единъ младъ народъ, който има заложи на свѣтло бждеще, но който може да погине, поради безумието на своитъ синове и дѣщери...

И когато въ деня на освещаването на тоя храмъ-паметникъ се събератъ подъ неговитъ ве-

личествени сводове представи-
телитѣ на народа, на мене се
иска да кажа нѣколко думи на
тия, които най-добре ще мо-
гатъ да оценятъ и разбератъ
това, що е изразявалъ и изра-
зява тоя храмъ...

Женитѣ християнки пълнятъ
и селскитѣ, и градски скромни
църквици и великолепитѣ хра-
мове: женитѣ-християнки ще
сѣгрѣватъ съ молитвитѣ си и
мраморнитѣ стени на храма-
памятникъ, както сѣгрѣватъ съ
своята чистота, застиналия духъ
на близки и далечни... На же-
нитѣ християнки азъ искамъ
да кажа, че всѣка една отъ
тѣхъ може да сѣгради въ ду-
шата си това, що се изгражда
и на вѣкове освѣщава въ хра-
ма-памятникъ...

Въ миналото жената-христи-
янка е била носителка на въз-
вишена любовъ и преданность
къмъ трудното Христово дѣло.
И всѣки бодъръ или уморенъ
отъ живота човѣкъ, който ус-
треми духовенъ взоръ къмъ
миналото, ще види какъ вели-
чествено се издигатъ и сияятъ
чуднитѣ храмове на живота при-
мѣръ и подвигъ, сѣградени
отъ тия жени — християнки,
които сж жертвували мило и
драго, за да насадятъ въ жи-
вота Христовото дѣло Твърдо,
непоколебимо стоятъ тия хра-
мове и сияятъ съ своята свѣт-
лина, като вдѣхватъ вѣра и
надежда въ напредването на
тия, които или сж уморени въ
живота, или сж изгубили своя
пжть!...

Но ако женитѣ-християнки
въ миналото сж били мощни
творци на величественитѣ хра-
мове на чистия и възвишенъ
духъ, защо и днесъ да не бж-
датъ такива? Защо и сега да
не започнатъ своя градежъ?..
И струва ми се, че днесъ вече
тѣ сж призовани да творятъ
своя храмъ... Времената сж
бурни; мъглитѣ на низкитѣ
строежи пълзятъ по земята и
застилатъ всичко свѣтло, всич-
ко хубаво и радостно... Зло-
бата отбива отъ правия пжтъ;
довеждъ до борби, гонитби,
разрушения и страдания...
Трѣбватъ пазители и пжтепо-
казвачи. Необходими сж сия-
ни-та на тия духовни храмове,
които тѣй чудно освѣтляватъ
миналото и които сж сѣградени
отъ живота и подвизитѣ на хи-
лядитѣ жени-християнки...

Българката - християнка има
отъ десетки години високъ и
назидателенъ примѣръ. — Как-
то съ усилията на множество
се сѣгради великолѣпния храмъ-
памятникъ „Св. Александръ
Невски“, осветява се и ще сияе
за вѣчни времена тѣй съ
усилията на женитѣ-християнки
ще се създаде величествения
храмъ на тѣхния личенъ жи-
вотъ, на тѣхната борба съ тъм-
ното и низкото въ живота, за
да засияятъ нержкотворнитѣ ку-
поли на най-величествения
храмъ — храмътъ на подвига и
на Христовата любовъ

Г. (т. Пашовъ.

Храма „Св. Ал. Невски“ гледанъ отъ южна страна.

Срѣдня престолю на храма.

Любомиръ Бобевски.

, Александръ Невски“

Цѣли петъ столѣтя пжскахме подъ бреме
Черно и несносно, наши родъ и племе
Подвергнати бѣха отъ врази тирани
На мжки нечути, бити и терзани!

Царството ни славно бѣше помрачено,
Съ духъ сломень, погребанъ, съ тѣло вкоченено,
Съ погледъ стѣкленъ бѣхме, нѣмахме подпора,
Слънцето зашло бѣ, въ мракъ бѣ кржгозора!

Вѣрата ни въ Бога искра бѣ едничка,
Средъ душа вробена спряна въ клетка птичка,
Искра отъ която пламнаха пожари,
Та ни нова ера вдигнахме олтари!

Ботевъ и Раковски, Левски, Караджата...
И плеада още, въ бранъ за свободата
Сложиха глави си съвестно, достойно,
Мрѣха съ честь и слава, смѣло и спокойно!

А Паисий, който ни поднесе книга
Съ словеса безсмъртни, що духа повдига,
Съ мощъ що го окриля, горди що ни прави,
Стѣпилъ бѣше твърдо на основи здрави!

И народа наши, луталъ се въ забрава,
Въ гробъ що бѣ, възкрѣсна, трезвенъ взе да става
И съзнание бистро озари го щедро,
Погледъ впи надеждень къмъ небето ведро!

Чу му Богъ молбата, тъмни небосклони
Той раздра предъ него, тоя, що го гони,
Обезсили мигомъ, ножътъ му пречупи,
Че грѣхътъ ни страшенъ съ жертви се изкупи!

Рухнаха затвори и бесила черни, —
Горскитѣ юнаци — рожбитѣ ни вѣрни,
Съ пушки забродиха, вдѣхнаха обвѣра
Въ народа изстрадалъ и терзанъ безмѣра!

И сестрата наша, волна и всесилна,
Съ зракъ-душа кристална и любвеобилна,
Вслуша се и смѣкна игото страдално
Отъ вратѣтъ ни робски — дѣло епохално!

И „Орлитъ“ свои мощни и двуглави
Въ помощъ ни изпрати — чудеса направи,
Царството на мрака и на сатаната
Срина изъ основа и сравни съ земята!

Русия велика — тази сестра светица,
Съ чувства братолюбни, щедра си дѣсница
Ни протегна нѣжно и отъ гнетъ избави, —
Името ѝ свѣтло вѣчно ще се слави!

Паметници ние вдигнахме безбройно
На бойцитѣ руски паднали достойно
Въ нашитѣ полета, де победи браха
И чела открити съ лаври увѣнчаха!

Шипка легендарна... Шейново епично...
Плѣвень, дете *Царя* взе участие лично
Срѣдъ борбата вихра... ни нашепватъ само
Руси че паднаха рамо съ насъ до рамо...

Паметникъ вдигнахме отъ гранитъ вѣковенъ —
Приказенъ, единенъ, дивенъ, баснословенъ,
Паметникъ какъвто *Нему* подобава —
Въ знакъ на благодарностъ, признателностъ, слава!

Но до тукъ се спрѣхме... За да заздравиме
Връскитѣ си кръвни, славянското име,
Църквата ни родна, вѣрата прадѣдна
Паметникъ вдигнахме — дума най-последна...

Паметникъ, що нѣма втори нему равенъ
Въ Балканитѣ ширни — велелепенъ, славенъ,
Паметникъ, какъвто рѣдко днесъ се ражда
И чиято слава вредомъ се обажда!

Паметника тоя назованъ е вече
„Александъръ Невски“ — широмъ на далече
Името му свято станало е знайно,
Име вселюбимо, име скъпо, трайно!

Куполитѣ златни гонятъ небесата
И отъ Бога просятъ милостъ за душата; —
Въ тѣхъ катъ въ огледало слънцето всевластно
Отражава свойтѣ лъчи ежечасно!

Храмътъ катедраленъ съ хоръ е отъ камбани
И кога забиятъ, тъмнини раздрани
Проясняватъ — утро съ стѣпкитѣ си тихи
Навестява наштѣ чувства бледи, лихи!

Храмътъ е грамаденъ — исполинъ е сжи,
Кротостъ се прочита въ погледъ му могщи,
Въ цокъла гранитенъ, въ блоковетъ бѣли
Се съзиратъ ясно свѣтлитъ му цели!

Корабъ е отъ кедаръ срѣдъ вълни житейски,
Средъ вълни отъ завистъ, срѣдъ тълпи плебейски,
Носи се срѣдъ бури смѣло, величаво,
Къмъ брѣга копнеженъ съ мощъ лети стремглаво!

Средъ морето бурно фаръ е той, що свѣти
И огрѣва сжпи родни ни завети,
Той музей е, който епохи народни
Съхранява въ пазви чисти, благородни!

Крепостъ е на нашта вѣра несломима,
Що въ беди несмѣтни връхъ винаги взима,
Лѣкаръ — за душитъ люто наранени,
Щитъ е на бойцитъ Божи вдѣхновени!

Храмътъ пѣкъ отвжтре срѣдъ вѣлшебство плува,
Въ миръ че сме надзвезденъ, сѣкашъ ни се струва,
Миръ срѣдъ който бѣли ангели вигаатъ,
Миръ, що по чаровностъ ни напомня раятъ!

Мраморъ и позлата, скулптора най-рѣдка,
Живопись, каквато майсторската четка
Малко е създава въ случай такива,
Живопись идейна, съ линия красива!

Химни, псалмопѣви и молитви чисти
Ширнатъ ще се въ храмътъ съ чувства жаръ-лжчисти,
Съ чувства величави и предъ тронътъ Божи
Кающо сърце си всѣки съ миръ ще сложи!

Учени и прости, бедни и богати,
Всички тукъ сж равни, божи благодати
Всѣки ще получи следъ като душата
Си разкрие Богу Вишни въ небесата...

— — — — —
Мощенъ звѣнъ камбаненъ... Тѣржество, честь, слава...
„Александъръ Невски“ днесъ се освещава...
Радва се народа, радва се, ликува,
Въ блаженство небесно душата му плува!

„Св. Царь Борісь“

Храмовата икона на южния престолъ,

Какъ се съгради храма „Ал. Невски“

Величествениятъ храмъ-памятникъ „св. Ал. Невски“ има своята история. Тя започва отъ днитѣ на Учредителното Събрание въ Търново, когато се е ковала Конституцията на младото българско княжество въ присъствието на руския императорски комисаръ князь Дондуковъ-Корсаковъ и подъ председателството на блаженопочившия български екзархъ Антимъ I.

На 13 май Петко Каравеловъ заявилъ въ Учред. Събрание, че то грѣбвало да изпълни още единъ дългъ къмъ освободителката: да вземе мѣрки да бжде построенъ съ народни средства на най-високото мѣсто на Трапезица въ Търново паметникъ за освобождение на родината. Тоя паметникъ да бжде храмъ на името на руския херой и светецъ „св. Ал. Невски“. Предложението на Каравелова било единодушно и съ възхищение прието.

Дръ В. Беронъ поискалъ паметника-храмъ да се въздигне на връхъ „св. Никола“ въ Шипченския балканъ. Тамъ презъ 1877 г. българи и руси, биящи се рамо до рамо за свободата, изобилно сложиха своитѣ кости. Събранието, обаче, останало при предложението на Каравеловъ.

Въ същото заседание се избралъ комитетъ, който да се грижи за постройката на храма и да събира средства. Председателъ на комитета билъ епископъ Климентъ (по после търновски митрополитъ) По решение на събранието, новоизработената Конституция била отпечатана въ 20.000 екземпляра и се продавала по 50 ст. за въ полза на храма.

Въ срѣдата на 1879 год. дохожда на българския престолъ Александъръ Батембергъ — племенникъ на Царя Освободителъ Той заявилъ на правителството, че желае храмъ-памятникътъ да бжде построенъ въ София. Въ заседанието на II обикнов. Народно Събрание, II сесия, на 17 декември 1880 год. министърътъ на финанситѣ — П. Каравеловъ съобщилъ това желание на княза и поискалъ решение и съдействие на събранието. Подпредседателътъ Ст. Стамболовъ се възпротивилъ — да остане старото решение. Но събранието усвоило предложението и решило храма да бжде издигнатъ въ София.

Младиятъ князь взелъ присърдце дѣлото на храма. На 19 февруарий следната година той издалъ прокламация къмъ народа съ която му съобщавалъ за решението на Народното Събрание за постройката на храма и го приканвалъ къмъ пожертвувания. Седемъ дни следъ това той свикалъ въ двореца си министъръ-председателя — П. Каравеловъ, министра на вътр. работи — П. Р. Славейковъ, на просветата — М. К. Сарафовъ, соф. митрополитъ Мелетий, архим. Кирилъ, икономъ Тодоръ Митовъ, председателя на Нар. Събрание Н. Сукнаровъ, соф. кметъ — Н. Даскаловъ, помощника му — Д. Кацевъ, председателя на Окр. съвѣтъ — В. Х. Янковъ и началника на полит. отдѣлъ при своя кабинетъ — К. Стоиловъ. Подъ председателството на княза комисията избрала за секретаръ — арх. Кирилъ и за неговъ помощникъ Икономъ Митовъ, като наредила да се организиратъ окръжж.

ни и общински комисии за пожертвуванията, а сжщо и да се положи основния камък на храма.

Следната година, въ деня на Санъ-Стефанска България — 19. II. — столицата била великолепно украсена съ български и руски знамена и зеленина. Всички висши сановници, български и руски, били

на уреченото мѣсто. Войската, дипломатичното тѣло, учащата се младеж, граждани и пр сжщо били тамъ. Присжтствувалъ дипломатически руски представител Хитрово, английския Ласелъ, романския Князъ Гика. Присгига и Князътъ въ 11 и половина часа. Военната музика засвирва: „Боже царя хра-

А. Н Померанцевъ

ни". Князътъ поздравява войската. Павилиона е декориранъ въ черно. Соф. митрополитъ Мелетий заедно съ пловдивския делегатъ епис. Гервасий отслужва панихида за Ца-

ря Освободителя, а следъ това водосветъ съ многолѣтствие. Пѣлъ хорътъ на стария Николаевъ, който и сега ще пѣе въ първия день на освещението. Прочита се актъ

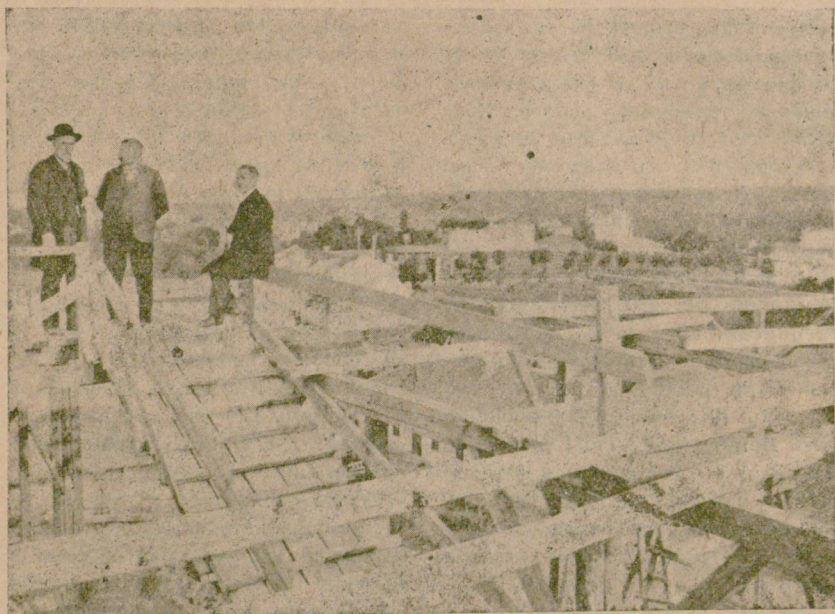
за построяването на храма и се скрепява съ подписитѣ на надлежнитѣ лица. Вечерята се устройва банкетъ въ „Славянска беседа“. Всичко това се описва въ сп. „Български гласъ“ — София, год. III, брой 20 отъ 17 юний 1882 г.

Презъ 1883 год. министърътъ на Общ. сгради поискалъ отъ Петербургския кметъ да му изпрати нѣколко плана за бждещия храмъ. Единъ отъ изпратенитѣ планове билъ тоя на академика Иванъ Семемовъ Богомоловъ. Князътъ удобрилъ тоя планъ и Богомоловъ билъ извиканъ въ София. Между него и министъра билъ сключенъ договоръ за подробното изработване на плана. Храма щѣлъ да струва 2 мил. лева, а планъ окончателно трѣбвало да бжде готовъ до края на 1884 г. Богомоловъ, обаче, го представилъ презъ втората половина на 1885 год.

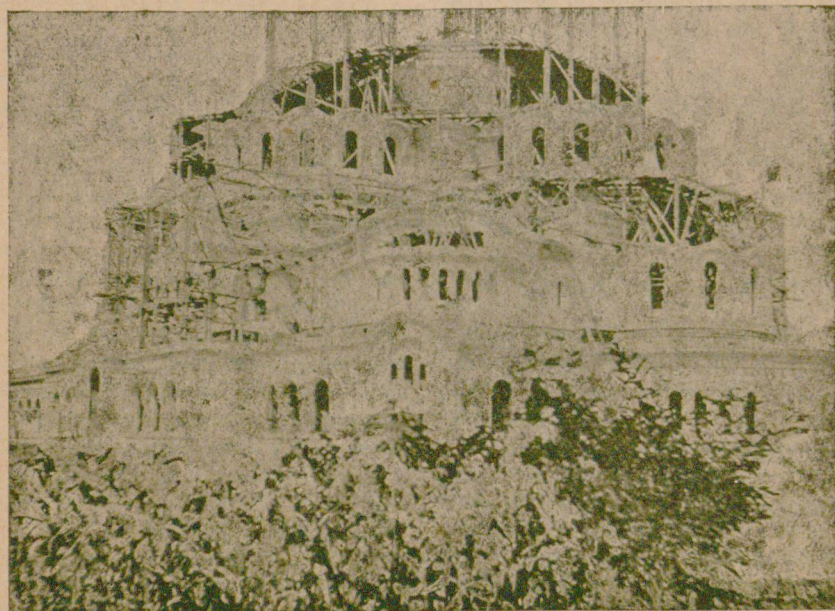
Става съединението на дветѣ Българи — Северна и Южна. На княжеския престолъ дохожда Князь Фердинандъ. Започва се нова политика въ България и дълго време никой не се сѣщаль за храма. Чакъ на 9 мартъ 1890 год. комитетътъ по организиране пожертвованията се обажда съ окръжно, съ което известява окръжнитѣ управители въ Южна България за решението да се построи храмъ и да се събиратъ помощи, поради което ги кани да образуватъ окръжни и общински комисии и въ тая България. Въ началото на априлъ 1891 год. комитетътъ разполагалъ вече съ събрани 707,181 лева за целта, обаче 300 000 лв. били дадени отъ държавата.

Пада правителството на Ст. Стамболовъ. Новото русофилско правителство започва усилен ра-

бота по постройката на храма. На 30 юний 1895 год. Министерскиятъ Съветъ решава да се започне строежа. Богомоловъ билъ вече умрѣлъ. Споредъ неговия планъ храмътъ щѣлъ да побира 1200 — 1300 души. Министерскиятъ Съветъ решилъ храма да бжде по-голямъ и по-великолепенъ. Наскоро Н. Геровъ и Д. Цанковъ заминавали за Русия, за да присъствуватъ при коронацията на императоръ Александъръ III. Правителството възложило на Н. Геровъ да намѣри новъ архитектъ. И такъвъ намѣрилъ — Алекси Никаноровичъ Померанцевъ, професоръ въ Худож. Императорска Академиа, авторъ на редъ планове на великолепни постройки въ Русия. Померанцевъ билъ извиканъ въ София. Правителството му възлага да преработи плана на Богомоловъ. Въ 1886 год. планътъ билъ готовъ. Тогавашниятъ министъръ на Общ. Сгради — М. Ив. Маджарвъ — назначава комисия за опредѣляне мѣстото, гдето ще се строи храма. Изработениятъ планъ отъ Померанцевъ бива проученъ, отново коригиранъ и най-после презъ 1898 год. Министерския Съветъ окончателно го приема, и започва преговори съ Померанцевъ за сключване договоръ. Политическитѣ обстоятелства, смѣняването на правителството, забавили преговоритѣ. Тѣ се проточили чакъ до 31 мартъ 1904 год., когато министърътъ на общ. сгради Д. К. Поповъ сключилъ договоръ съ Померанцевъ. Споредъ договора храма трѣбва да събира 4000 — 4500 души и да не струва повече отъ 3 милиона и половина. Самъ Померанцевъ ще ръководи постройката, която трѣбвало да се свърши за 6 год.

Померанцевъ съ Госпожата си и професоръ Боевъ
върху скелета при строежа на храма.

Храма „Св. Ал. Невски“ още незавършенъ.

Презъ пролѣтѣта 1896 г. се започнало уравниване мѣстото на бждащия храмъ, а на 7 августъ с. г. се започнала землената работа. Храмътъ се свършва въ 1913 год. и струва около 6 милиона лева, повечето отъ които сж дадени отъ държавата. За голѣмо съжаление, между пожертвувателитѣ не личи нито единъ, който да е далъ голѣма сума. До 1905 год. събраниетѣ помощи възлизали на 1,200,000 лева. Тѣ били повечето отъ общинитѣ и църквитѣ.

Презъ 1915 год. руски броненосецъ бомбардира гр. Варна. Бившиятъ царъ Фердинандъ чува за това и заявява на министъръ Радославовъ, не трѣбва да се промѣни името на храмъ-паметника на св. Кирилъ и Методий. На 19 октомврий 1915 год. Министерския Съветъ взема такова решение и го изпраща на св. Синодъ за изпълнение. Последниятъ, обаче, се

въздържа. На 4 мартъ 1916 год. Народното Събрание одобрява решението на Минист. Съветъ. Веднага биватъ смѣнени дветѣ голѣми мраморни плочи на западната страна на храма и храмовата икона на централния престолъ. Настъпва благовремие следъ войната. На 24 юний 1919 год. Св. Синодъ се занимава съ въпроса и пише въ Министерството на Външнитѣ Работи, че е желателно да се възстанови първоначалното име на храма. Правителството, по докладъ на минист. М. Ив. Маджаровъ, усвоява това, и Нар. Събрание взема решение.

Дълго се протака и въпросътъ за освещаването на храма, докато най-после настана благовремие и за това. По споразумение между Св. Синодъ и правителството, освещението става на 12, 13 и 14 септември т. г.

Какъ се взе решение храма „Св. Ал Невски“ да бжде построенъ въ София.

(Изъ дневницитѣ на II обик. Нар. Събрание, заседание отъ 17. XII, 1880 год. Запазва се стилътъ).

М-ръ Каравеловъ:

Има едно заявление отъ страна на нашия Господаръ. Всички знаете, че още въ Търновското събрание азъ бѣхъ първъ, който предложихъ, че трѣбва да стане нѣкакъвъ паметникъ за нашето освобождение. Руситѣ жертвуваха кръвта си и най-после направиха паметникъ, а ние още нищо. За това първъ предложихъ, че трѣбва да се направи една цър-

ква въ Търново въ честь на Александъръ Невски и се избра тогавъ единъ комитетъ, на когото председателъ бѣше негово преосвященство г. Климентъ. Не съмъ питалъ нито говорилъ, какъ стана съ това. Въ Нар. Събрание не се изискваше нищо, изискваше се само нравствено да се помогне, когато представителитѣ си отидатъ въ кѣщи. Именно мисли се да се направи въ София въ честь на Александъръ Невски храмъ. За

това нѣщо Негово Височество ще направи единъ комитетъ, на когото самъ ще бжде председателъ и ще бжде съставенъ отъ председателя на Министерския Сѣветъ, министра на изповѣданията, председателя на камарата и още единъ владика. После може да се съставятъ комитети по цѣла България, да се събиратъ пари за такъвъ паметникъ. Мисля, че Нар. Събрание ще се отнесе съ съчувствие къмъ това. (Гласове: много добре).

Стамболовъ:

Наистина никой не може да се не съгласи, когато е единъ въпросъ за една добра работа, че се иска да се направи единъ паметникъ въ София чрезъ светеца на нашия избавителъ. Но тука е единъ въпросъ, когато Великото Нар. Събрание е направило едно решение, за да стане сжщиятъ храмъ въ Търново, въ старата българска столица и въ сжщо време сж се взели нѣкакви мѣрки и даже Конституцията $\frac{1}{2}$ франкъ се продаваше за сжщата целъ, то дали не ще бжде хубаво, ние, които сме въ силата на Учредителното Народно Събрание, както и самия князь въ силата на тази Конституция се избра, дали не би било хубаво сжщото това здание да стане въ Търново. Тамъ е била старата българска столица, тамъ е решило Великото Нар. Събрание. (Гласове: не е решило) За да стане единъ паметникъ не съмъ противенъ, но това нѣщо трѣбва да стане, както е рѣшено.

М-ръ Каравеловъ:

Нищо не се изисква отъ бюджета. Истина, че трѣбва да ста-

не и онзи храмъ и този, защото Великото Нар. Събрание е завѣщало да стане тамъ, а сега Негово Височество нашия Господаръ желае да стане тукъ (Гласове: съгласни). Желая нравствена поддръжка отъ Нар. Събрание и желателно би било да стане и тамъ и тукъ. Не трѣба да се откажемъ отъ това предложение и за напредъ, макаръ че нашитѣ владици забравиха. Трѣба да се помисли и за това и за онова. Но не се искатъ никакви пари отъ Нар. Събрание, а да се събере и да свърши нѣщо.

Свящ. Радевъ:

До колкото помня, азъ бѣхъ въ Търново при избирането на Негово Височество и тогава стана дума за такъвъ единъ паметникъ и се реши безъ друго да стане или въ Търново или на Св. Никола на Шипченския балканъ, но какво е станало после, не зная. Говори се тогава, че ще се състави комитетъ и какво стана най-после не зная.

М-ръ Каравеловъ:

Азъ предложихъ това предложение именно за Търново на Хи саря при „Чанъ-тепе“. Друго предложение имаше отъ г-на Славейкова именно да стане малъкъ храмъ на Св. Никола и това се реши. Второ избрахме действително комисия тамъ, председателъ на която бѣше Н. Преосвященство Климентъ. Отъ Конституцията азъ бѣхъ напечаталъ нѣкои 20,000 екземпляра отъ казѣонни пари и бѣха предадени тамъ, за да се продаватъ тези конституции. Но не зная, какъ е станало съ тези пари.

Дюкмеджиевъ :

Г-да! Тука слушамъ, че г-нъ министръ предлага такава една работа и не се предлага, че именно тука, или тамъ да се назначи, но казва само, че г-да депутати-тъ, като си отидатъ да бждатъ тъй съчувствителни къмъ тази работа и всѣкий да проповѣдва и разказва на своитѣ братя да бждатъ по щедри. А колкото за паметника трѣба и тукъ и тамъ. Азъ мисля, че трѣба навсѣкжде. Руситѣ направиха навредъ паметници съ кръвта си, които никога не ще се забравятъ, а камо ли ние да не направимъ съ сребро. Заради това да събираме пари и да проповѣдваме на нашитѣ братя и всички да обърнемъ върху това голѣмо внимание,

Председателъ :

Азъ мисля, че г-да делегатитѣ разбраха посланието на Негово

Височество, изразено тука чрезъ М-ра на Финансиитѣ и че не трѣба да се говори нищо по много, освенъ да се последва. (Гласове: съгласни)

Д-ръ Беронъ :

Видите, г-нъ Министръ казва, че тамъ сж се продавали Конституции. За това предлагамъ тъй, защото не знае негова милостъ, кои сж събирали тѣзи пари, то да се избере една комисия, която да намѣри; какво е станало съ тѣзи пари.

М-ръ Каравеловъ :

Азъ съмъ до нѣкжде заинтересованъ по този въпросъ и когато ще бжда членъ на тая комисия, която ще се избере за този храмъ, ще изуча въпроса и ще се науча, какъ е станало съ тези пари.

Епизоди отъ историята на постройката на храма „Св. Ал. Невски“

(Съобщава проф. Б. Боевъ).

Повече отъ двадесетъ години бѣха се изминали откакъ бѣ положенъ първия основенъ камѣкъ на храма „Св. Александръ Невски“, който днесъ стои не въ основитѣ на храма, като отдѣлна голѣма колона, която нищо не подpira, въ додния етажъ на сегашния храмъ — сутерена — назначенъ за пантеонъ на българскитѣ велики хора. Понеже се е смѣтало въ скоро време следъ освобождението да се почне постройката

на храма, отъ събразитѣ отъ все народни пожертвувания суми, твърде скромни за тая целъ, бѣха до-ставени за основитѣ нѣколко хиляди кубика червени камѣни отъ карьеритѣ на искърското дефиле. Тия камѣни отъ дългото имъ стоене — повече отъ двадесетъ години се бѣха вече разложили и голѣма частъ отъ тѣхъ бѣха станали на купища пѣськъ. Когато професора отъ Петербургската Академия на Художествата — Ал.

Никанарович Померанцевъ наче на постройката, поиска отъ *Комитета на постройката и строителната комисия* да се доставятъ за основитѣ гранитни камъни отъ Витоша, изтъквайки, че искърскитѣ червени камъни сж слаби за основитѣ на една грандиозна постройка като тоя храмъ и защото отъ дългото имъ излагане на атмосфернитѣ влияния доставенитѣ червени камъни сж вече разложени и едва ли биха послужили, въ краенъ случай, даже за запълване междинитѣ между блоковетѣ. Дълго врѣме, много разговори и препирни меродавнитѣ наши техници водиха и не искаха да пожертвуватъ извѣтрѣлитѣ искърски червени плочи на трайността на постройката. Но и Проф. Померанцевъ не отстъпи на *икономическитѣ* съображения на представителитѣ на българската държавна техническа власт. Работата се протака дълго, отива дори до Министерски Съветъ, ако не и до князь Фердинанда. Въ всѣки случай мнението на професора, че той не желае да види впоследствие пукнатини въ зидоветѣ на единъ монументаленъ храмъ, преодолѣ и въ основитѣ му се постави владайския гранитъ.

Съ цементъ или съ варъ

Централниятъ куполъ на храма се поддържа само отъ четиритѣ колони, които виждаме въ вътрешността на храма. Тѣхната массивностъ отговаря на отвора на купола, който е единъ отъ рѣдкитѣ по своята величина, а следователно и по своята сила на разпоръ. Естествено е било, щото стълбоветѣ да почиватъ на *основи непоколебими*, защото тѣ

носятъ цѣлата тежестъ на храма (височината му заедно съ кръста е 52 метра), а не стениитѣ. Проф. Померанцевъ предложи основитѣ на четиритѣ стълба да съставятъ монолити, т. е. да се изградятъ отъ гранитни блокове съ цементъ. Нека се знае, че цѣлиятъ храмъ, съ изключение на основитѣ на 4-тѣ стълба, е зиданъ съ варъ. техническата комисия не се съгласяваше, защото щѣлъ да коства цемента скъпо. Тогава цемента се продаваше 60—80 лева тонъ, а варъта — 40 лева. Тия цени отговарятъ на днешнитѣ: 1500—2000 лв. за цемента и 1000 лв. за варъта. Комисията поддържахе, че и съ варъ основитѣ на стълбоветѣ ще бждатъ сжщо тѣй здрави, както и съ цемента и затова намирахе за излишно да се правятъ излишни, дори неоправдани разходи. Понеже Проф. Померанцевъ имаше уговоренъ съ строителния комитетъ, като възнаграждение за ръководене постройката, опредѣленъ процентъ отъ стойността на постройката, строителната комисия смѣтахе, че професора нарочно увеличава разходитѣ, не отъ съображения за трайностъ, а отъ лукративни побуди. Хората отъ комисията не подозираха, че въ края на краищата на проф. Померанцева оста на чиста печалба само сумата отъ около 70—80.000 златни франка, които остана да получава, защото смѣткитѣ на постройката при отбиването на балканската война още не бѣха завършени, и които той не можѣ да получи, защото се *помина отъ гладъ* въ Петербургъ въ царуването на Ленина, преди три години. Дали и тия 70—80.000 франка бѣха печалба

на строителя-архитектът и професоръ, много е съмнително, защото той не държеше абсолютно никакъ на печалба за себе си. Нека отбележимъ, че за шестъ години той плаща само на своитѣ помощници въ София, Алекс. Николаевичъ Смирновъ, и Ник. Ник. Яковлевъ по 1500 лева годишно, а за 6 години близо 100000 Лева. Нему едва ли му се пацаха около 300000 лева да получи за цѣлата постройка.

Околоврѣстнитѣ основи на храма бѣха вече иззидани подъ повърхността, а колонитѣ за купола не бѣха още заченати, така че рискуваше да се спре цѣлата постройка, за да се разреши спора — съ цементъ, или съ варъ да се иззидатъ основитѣ на колонитѣ, колкото тѣ бѣха изкопани въ земята само, може би не повече отъ 10 — 15 куб. метра за всѣка колона. Тоя споръ продължава цѣла година, ако не и повече, та бѣ принуденъ Проф. Померанцевъ да доведе съ себе си отъ Петербургъ професора по изчисление тяжеститѣ въ постройкитѣ, който въ присѣйствието на тогавашния министъръ на общитѣ сгради, покойния Д. К. Поповъ, държа лекция по тая специалностъ на нашитѣ техници. Дали последнитѣ се съгласяваха съ мнението на двамата професори — не знаемъ. Обаче министърътъ заповѣдва да се приеме мнението на Проф. Померанцева, който претендираше, че, иззидани съ варъ основитѣ на главнитѣ четири колони, които благополучно днесъ поддържатъ величествения централенъ куполъ на единствения по рода си храмъ въ византийски стилъ съ камбанария, че тия основи могатъ да бж-

датъ отъ тежестта на грандиозния куполъ разцѣпени, ако не сж ставлева монолитна формация, която може да се добие само съ цементъ, но не и само съ варъта.

Византийски стилъ съ камбанария

Храмътъ паметникъ „св. Александъръ Невски“ е за сега единственната постройка въ чисто византийски стилъ съ камбанария. Както е известно, „св. София“ въ Цариградъ нѣма камбанария. Такива сж били правени отстрани като незначителни постройки. Въ Варшава имаше построена една камбанария отдѣлно отъ главния храмъ, построенъ при руското владичество и въ единъ смѣсенъ повечето обаче руски стилъ. Тая камбанария днесъ е съборена, а ще бжде съборенъ, вѣроятно и самия храмъ, единствения православенъ храмъ въ Варшава. Сжщо и нашитѣ църкви, които сж строени по подражание на византийскитѣ, и тѣ нѣматъ камбанарии. Първоначалниятъ проектъ за храмъ паметникъ на освобождението бѣше изработенъ отъ проф. Богомолова. Но той не бѣше оригиналенъ, понеже бѣше едно неудачно копие отъ собствения проектъ на храма, построенъ въ Петербургъ на мѣстото, дето падна убитъ Царъ-Освободителъ. Въ проекта на Богомолова липсваха само рускитѣ орли и корони, които украсяваха върховетѣ, особено на камбанарията. Освенъ това проф. Богомоловъ замѣнилъ много куполния храмъ съ еднокуполенъ. Както и да е, тоя проектъ нѣмаше, нито стилъ, нито идея.

На проф. Померанцева, следъ смъртта на Богомолова, бѣ въз-

ложено да преработи проекта на последния, и той изготви няколко проекта, три от които въ напълно почти завършен видъ.

Обаче най-главния замисъл на Померанцева — чисто византийския стилъ като че не му се удаваше, понеже не съществувахе въ свѣта църква въ източно византийски стилъ съ камбанария. Най-голямото затруднение се срещаше въ съединителната част на храма. Единъ день, когато бѣ дошълъ въ София за преговаряне по постройката, което трая шесть цѣли години, защото меродазнитѣ мѣста все намираха една запетая да промѣнятъ въ деня на подписване приготвения окончателно договоръ за построяването, азъ го сврихъ въ хотелъ „Роялъ“ — сегашното помѣщение на Българска Банка, въ стаята надъ входа въ хотела срещу градската гра-

дина, работейки надъ единъ нахвърленъ проектъ върху единъ листъ не по-голямъ отъ величина 1п 4. ПроФ. Померанцевъ дорисувахе съ акварелъ единъ проектъ, въ който двата византийски купола, на камбанарията и на кораба бѣха хармонично съчетани. Набърже привърши рисунката и като показваше какъ е разрешена задачата, обяви ми, че веднага ще иде въ Министерския Съветъ да иска да се одобри тоя именно чертежъ, като основа за детайлната разработка. Така и стана. Днесъ само въ България има храмъ въ източно византийски стилъ съ камбанария. Впоследствие тоя проектъ се измѣни само съ това, че камбанарията, която по височина бѣ еднаква съ централния куполъ, биде издигната съ 2 метра по-високо.

Какъ ще стане освещаването на „Св. Ал. Невски“

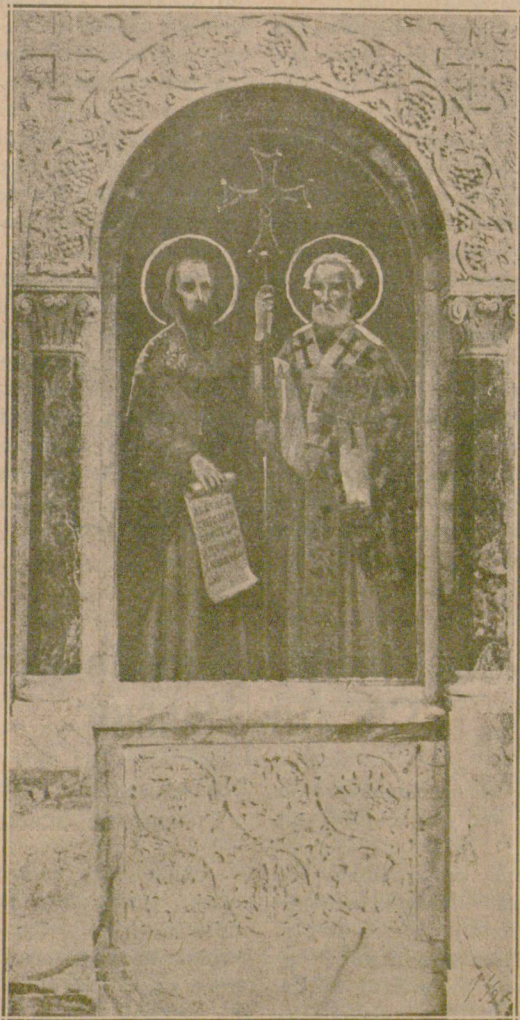
Програмата за освещаването на храма гласи, че последното ще стане на 12, 13 и 14 септемврий. Всѣки день ще се освещава по единъ престолъ — първия день — срѣдния престолъ въ името на „Св. Алек. Невски“, втория день — северния престолъ въ името на „Св. Кирилъ и Методий“ и третия день — южния престолъ въ името на „Св. Царъ Борисъ“. Самото богослужение на освещаването ще се извършва сутринта на всѣки отъ тритѣ дни, а следъ това ще се отслужва „св. божествена литургия“.

Но въ какво ще се състои самото освещаване?

Сжщността на освещаването на единъ храмъ се състои главно въ полагане св. мощи въ св. престолъ на храма и въ освещаването на самия престолъ. Известно е, че най-важното богослужение въ св. Православна Църква е „св. литургия“. Въ първитѣ дни на християнството св. литургия сж извършвали надъ гробоветѣ на мъченицитѣ. Спазвайки тоя редъ, отъ тогава и до днесъ св. литургия се извършва изключително

надъ св. престолъ, въ който има св. мъченически мощи или пъкъ на който има сложенъ ангиминсъ съ св. мъченически мощи. Цър-

ковниятъ уставъ гласи: „Безъ мъченически мощи не може да се освещава църква. Ако нѣкой архиерей си позволи да стори по-

„Св. Кирилъ и Методий“ (храмовата икона на северния престолъ).

добно нѣщо, той се низвергва съгласно 7 правило на седми вселенски съборъ: защото Църквата Христова е основана върху кръв-

та на светитѣ мъченици. „У насъ повечето църкви иматъ по единъ престолъ. Ако църквата е есветска, тоя престолъ има св. мощи. Има

църква и съ по три престола, — това сж голѣмитѣ градски църкви въ столицата и изъ провинцията. На ного мѣста, обаче, сж осветени само централнитѣ престоли, а другитѣ не. По тая причина св. божествена литургия не се служи на страничните престоли, или, ако се служи, полага се антиминсъ, съдържащъ св. мощи. Храмъ-памятникътъ „св. Александър Невски“ има три престола. При освещаването на храма ще се осветятъ и тритѣ престола.

Какъ ще се извърши самото освещаване?

Богослужението на освещаването на единъ храмъ се състои отъ две части: 1) поставяне на св. мощи въ новия храмъ и 2) самото освещаване. Първата часть се отнася къмъ вечерното богослужение — въ началото на самата вечерня, а втората часть — къмъ утринното богослужение — предъ самата св. литургия.

По тоя редъ, на 11 септември срещу 12, както гласи и самата програма за освещаването, ще има вечерня заедно съ утринна. Предъ самата вечерня, по обикновеному, се чете девети часъ и непосредствено се започва вечернята. Сега, обаче, поради освещаването, следъ свършването на 9 я часъ, архиереятъ ще влезе въ св. олтарь и върху централния стълбъ (плочата ще бжде снета отъ стълба) на престола, който на другия день ще се освещава, ще постели осветенъ покровецъ, ще сложи дискоса отъ светото причастие, ще извади св. мощи, които той ще носи у себе си, ще ги раздѣли на три части, ще ги сложи на св. дискосъ, ще ги покрие съ

св. звездаца, и св. покровецъ (въздуха), ще ги покади съ кадилницата и ще запали свѣтильникъ съ две свѣщи. Следъ това ще се прочетатъ и излѣятъ нѣколко молитви. Съ това чинътъ на поставяне св. мощи се завършва. Веднага, ще се започне вечернята, а следъ нея утрината, които ще се отслужатъ по обикновено му.

Освенъ върху стълба на престола, който ще се освещава, св. мощи могатъ да бждатъ поставени и на проскомидията или пъкъ на аналой предъ Христовата икона. Гдето има наблизю осветена църква, св. мощи се поставятъ върху престола на осветената църква. Кждето сж поставени св. мощи, презъ цѣлата нощъ храма стои отворенъ, священослужащитѣ по дежурство четатъ св. евангелие, а богомолцитѣ идватъ на поклонение, поднасяйки своитѣ дарове на новия храмъ.

Самото освещение.

Утринята може да се отслужи вечерно време, както, споредъ програмата за освещаването на храма „св. Ал. Невски“, ще стане, а може да се отслужи и сутринъта въ деня на освещаването. Когато тя се отслужва сутринъта, освещаването се започва въ края на утринъта, а когато се отслужи вечерно време, утринното богослужение въ деня на освещаването се започва съ самото освещаване. Съ самото освещаване ще се започне утринното богослужение при освещаването на храма „св. Ал. Невски“.

Чинътъ на освещаването се извършва така, Архиереитѣ и священослужителитѣ, които ще взематъ участие при богослужението,

се обличатъ въ самото начало въ пълно едѣяние. Презъ това време се четатъ часоветѣ. Следъ обличането, архиереитѣ и свещенослужителитѣ заставатъ предъ св. мощи и започватъ самия чинъ на освещението. Следъ нѣколко молитви

и пѣснопѣния, първенствуващия архиерей покаява св. мощи, взема внимателно св. дискосъ съ последнитѣ и го слага на главата си и презъ севернитѣ двери излиза въ храма съ свещенослужителитѣ, а отгукъ заедно съ пѣвцитѣ и народа

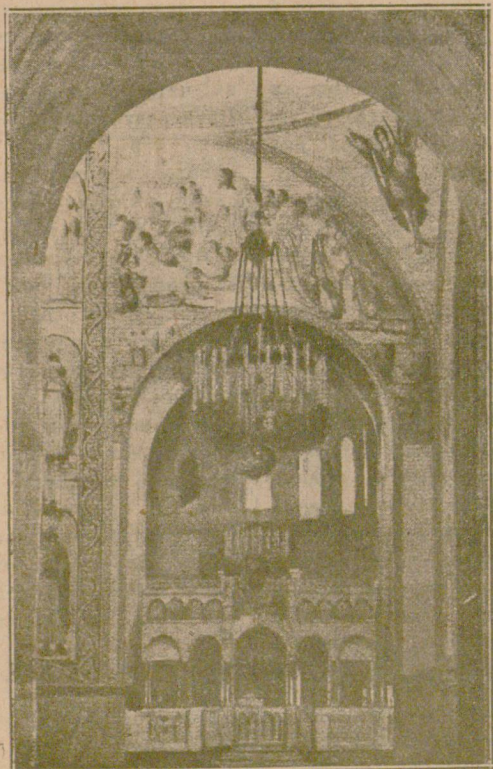
Северния престолъ.

въ тържествена процесия, излиза вънъ отъ храма, като го обикаля три пжти, съ пѣснопѣния. При първото и второто обикаляне процесията спира предъ севернитѣ врати на храма, архиереятъ слага дискоса съ св. мощи на приготвения ана-

лой, чете се апостолъ и евангелие и следъ това процесията отново продължава. Следъ третото обикаляне, процесията спира предъ западнитѣ врата на храма. Тукъ архиереятъ чете известна молитва. Следъ това процесията влиза въ храма, вратитѣ на който сж пред-

варително затворени и се отварят по установения редъ следъ пѣнието на „Возмите врата князи ваша“ и пр. Въ случай, че св. мощи сж оставени въ близосъседенъ осветенъ храмъ, процесията съ св. мощи започва отъ тамъ и по горния редъ се обикаля новия храмъ.

Архиереитѣ и свещенослужители тѣ влизатъ въ олтаря и заставатъ предъ самия престолъ. Тукъ архиерея, взема св. мощи, полага ги въ сребърна кутийка, залива ги съ св. миро, захлупва кутийката и я слага въ дупката, която е издѣлбана отгоре на стѣлба, върху който ще бжде сло-

Южния престолъ.

жена плочата на св. престолъ. Около горната частъ на самия стѣлбъ се обвива чиста хартия, която се завързва съ канапъ, за да запази отъ разливане воско мастиката (съставъ отъ разни благовонни смоли) която, следъ това, архиерея връща валива въ дупката на стѣлба и отгоре посип-

ва съ мряморенъ пѣськъ. Тоя съставъ се втвърдява и изравнява стѣлба. Всичко това се извършва при четене на разни псалми и възгласи и други молитви.

Свещенослужителитѣ слагатъ плочата върху стѣлба, а архиерея се облича въ бѣла чиста риза.

Започва се измиването на плочата съ предварителна молитва, а следъ нея се казва велика екте-ния. Съ гореща вода и ароматиченъ сапунъ свещеницитѣ и архiereятъ измиватъ плочата, като я изтриватъ съ сьонгери. Стълба изтриватъ само съ последнитѣ. Следъ това сжщитѣ измиватъ престола съ розова вода или червено вино и го изтриватъ съ освещаванитѣ антиминси. Архiereятъ помазва на кръстъ на нѣколко мѣста съ св. миро престола, съ воскомастика залепява на четиритѣ жгла платанца съ образитѣ на четирмата евангелисти, и облича св. пресолъ съ срачигата (бѣла ленена покривка), краищата на която овива съ върви около стълба. Тая покривка остава завинаги върху св. престолъ. Следъ свършването на всичко това, св. престолъ се облича съ другитѣ покривки, слагатъ се върху него принадлежноститѣ, единъ отъ свещеницитѣ облича проскомидията, като порѣсва всички покривки съ светена вода и започва приготвянето на св. дарове. Архiereятъ съ кадилница въ ржка излиза да кади храма, а следъ него единъ отъ священослужителитѣ съ дълъгъ пѣръгъ, на

края на който има привързанъ памукъ, натопенъ въ св. миро, помазва на кръстъ високо източната стена на св. олтарь, западната, северната и южната стени на храма. Всички тия обряди се извършватъ при тържествено четение на разни псалми: 144, 22, 33, 92, 25 и пр.

Следъ завръщането на архiereя въ олтаря, четатъ се отъ него съ коленопреклонение нѣколко молитви, чете се апостолъ и Евангелие. Архiereятъ самъ приготвява кандило надъ св. престолъ и го запалва, съблича бѣлата риза и следъ нѣколко къси пѣснопѣния чинътъ се завършва.

Архiereятъ излиза въ храма и се започва св. бож. литургия.

Чинътъ на освещаването на храма води своя произходъ отъ св. Василия Велики. Нашата църква се води по чина на цариградската, а она на руската църква има малки измѣнения. Чинътъ е много тържественъ и пѣленъ съ символизация. Св. престолъ, както е известно, представлява гроба Господень и въ случая свещенодействието символизира приготвянето на тоя гробъ за Спасителя.

Арх. Ст. А-въ.

Има ли смисълъ да се градятъ великолепни храмове

Днесъ мнозина, безъ да се замислятъ, упрекуватъ християнската църква, че строи великолепни храмове, украсява ги съ мраморъ, злато и сребро и ги украсява съ художествена иконопись. Такива хора обикновено казватъ:

— Достатъчно е да сме съ чисти сѣрдца; достатъчно е искрено да върваме и сѣрдечно да се молимъ. Имаме ли това — нѣма нужда отъ позлатени храмове; нѣма нужда да се прахосватъ излишни пари, съ които би мог-

ло да се помогне на беднитѣ.

Безспорно тѣзи думи сж справедливи. Но преценката, дадена съ тѣхъ е едностранчива. Вѣрно е, че великолепни храмове безъ вѣрующи християни, нищо никому не помагатъ, но сжщо тѣ е вѣрно и че вѣрующето сърдце не може да не даде външенъ изразъ на дълбоката си вѣра. Вѣрующиятъ си казва:

— „Боже Всевишний, Ти нѣмашъ нужда отъ нашето злато, Ти съ една Своя дума си създаде отъ нищо цѣлия всемиръ. Сжпочвнитѣ камъни, които ние копамъ изъ недрата на земята бледнѣятъ предъ красотата на звездитѣ, които тъжно трептятъ изъ бездната на всемира. Краскитѣ, съ които украсяваме свещенитѣ домове, които ние, нищожнитѣ, посвещаваме на Тебе, бледнѣятъ предъ краскитѣ, които Твоео Слово е сложило върху всѣки полски цвѣтъ и злакъ. Пѣснитѣ, които пѣмъ въ Твоя честъ, сж слаби да изразятъ нашия възторгъ предъ мъдростта, която лѣха отъ всѣко Твое творение. Нашитѣ мѣнички дарове, които занасяме въ храма въ Твоя честъ, сж нищо предъ онова безкрайно *всичко*, което Ти си ни далъ... Но, ние не можемъ да не отдадемъ Тебъ най-хубавото отъ онова, което имаме. И какво имаме ние? Това, което наричаме „наше“, въ сжщность е Твое. Поколѣние следъ поколѣние слизатъ въ гроба... и всѣко сега живуще поколѣние си мисли, че владѣе богатствата на з е м я т а... но, времето изпраща въ студения гробъ, студени, вкоченени ржцѣ, които нѣматъ възможность да отнесатъ въ гроба нито злато, нито бисери,

нито диаманти. Господи, Боже, ние посвещаваме Тебъ златото и диамантитѣ, ние се отказваме да се избиваме единъ другиго заради злато и бисери. Ние знаемъ, че и безъ украси можемъ да вършимъ добро, и безъ красота може да има истина. Но ние искаме да отдѣлимъ най-хубавото за Твоя храмъ, та когато въ него възвисяваме душитѣ си за обща молитва, да не забравяме, че Ти си за насъ най-великото отъ всичко, най-възвишеното отъ всичко, най-красивото отъ всичко, най-недостижимото отъ всичко. Ти, Боже, си най-великиятъ Художникъ. Ти си създаде образцитѣ, отъ които ние копираме много слаби сѣнки. Не отхвърляй нашитѣ малки дарове. Нека този день бжде день на Твоята слава. Небето и земята сж тѣсни за Твоята слава, какъ този домъ ще бжде достоенъ за величието на Твоята неизреченна слава? Но Ти, Господи, погледни милостиво на нашата молитва подкрепи и просвѣтли душитѣ на тѣзи, които, събрани тукъ, ще Ти се молятъ съ сѣрдечно съкрушение“.

Вѣрующиятъ, значи, не мисли, че Всевишниятъ има нужда отъ храмове, но вѣрующиятъ знае, че създаването на храмове е необходимостъ за неговата душа.

Вѣрующиятъ по-добре отъ другитѣ знае, че е добре да се не прахосватъ пари за суетни наслади и украси; той най-добре разбира, че въ свѣта има страдащи хора, които чакатъ помощъ отъ своитѣ ближни, но той сѣ пакъ отъ благоговѣние къмъ Твореца, жертвува, за да може да се създадатъ домове, посветени на Всевишния. Той най-добре знае, че

тѣзи домове сж отъ грамадна полза за отдѣлния човѣкъ, за обществото, за народитѣ, за човѣчеството. Чрезъ молитвенитѣ събрания въ тѣзи домове, човѣчеството расте духовно, окуражава се взаимно въ тежката борба срещу моралното зло, издига душата си къмъ Бога и расте въ устремитѣ си къмъ всичко, що е възвишено. При това положение, не е ли ясно всѣкому, че дори и отъ чисто социално-икономическо гледище домоветѣ Божии сж полезни и паритѣ, изхарчени за тѣхъ не отиватъ напусто — защото тѣзи домове Божии сж можщи разсадници на здрави идеи за миръ, обичъ, човѣщина? Представете си, че една община пренебрегне нуждитѣ на своята колективна душа и подѣли опредѣленитѣ за храмъ пари, между членовѣтѣ си. По колко пари ще получи всѣки? И, освенъ това, ще замѣнятъ ли тѣзи пари, онази грамадна духовна загуба, която иде като прякъ резултатъ отъ липсата на храмъ, отъ липсата на онова духовно гнѣздо, въ което душитѣ се учатъ да летятъ нагоре къмъ висшето въ живота?

Ще заключимъ: храмоветѣ сж посветени Богу, но за Бога тѣ не сж необходимостъ, По право тѣ сж необходимостъ за човѣшкия духъ. Тѣ сж материаленъ изразъ на духовнитѣ стремежи на хората. Тежко на народи и общества, които нѣматъ усѣтъ да строятъ домове Божии. Тежко на общества, въ които частнитѣ домове и театритѣ тѣнатъ въ позлата, а

храмоветѣ въ разруха и забрава. Въ такива общества животинското въ живота ще взема връхъ надъ идейното; животътъ ще е глухъ, ядовита борба; надъ богатитѣ трапези ще витае неспокойство; задъ златото на частнитѣ домове ще се усмихва злобно костеливиятъ образъ на смъртта; всички сполителни обществени сили, които винаги сж отъ възвишено-християнски характеръ ще угаснатъ и себелюбие ще затъмни всичкия общественъ напредѣкъ.

Прочее — Божиитѣ домове сж онези свещенни сгради, които пазятъ народитѣ отъ разрушениета на духовнитѣ стихии. Блазе на народитѣ, които умѣятъ да отгаватъ Всевишному най-доброто, най-скъпото, най-милото отъ „своето“, притежание, — които, прозиращи задъ видимото, средъ суетния гѣмежъ на живота, създаватъ свещенни огради за топла света молитва и сърдечно себесъсредоточаване, като се мжчатъ да вложатъ въ Божия домъ поне отчасти елементи отъ красотата и аромата на нѣщо отъ стройността и безбройността на звездното небе, — като чрезъ четката и длетото на художника, чрезъ вдъхновението на поета и духовния пламѣкъ на святостта, превърнатъ Божия домъ въ мѣсто, което може да издига душата, да я успокоява и възнася къмъ красивитѣ святи пориви, които сѣставляватъ сжщината на здравия възвишенъ религиозенъ животъ.

Прот. *Ив. Гевг.*

Св. Александър Невски

(23 Ноемврий).

Въ тринадесетия вѣкъ Русия не бѣше тъй пространна, както е днесъ. Часть отъ Финландия била подъ шведитѣ, а часть отъ Ливония — подъ нѣмцитѣ; на юго-западъ въ тъмнитѣ горн живѣли литовцитѣ. Всички тѣзи съседи били врагове на Русия. Шведитѣ постоянно спорили съ новгородцитѣ; ливонскитѣ нѣмци постоянно нападали града Псковъ, понеже желаели да покатоличатъ населението на този градъ; литвинцитѣ пъкъ ограбвали съседнитѣ руски градове. Освенъ това и въ самата руска земя не било спокойно, защото рускитѣ князе спорили помежду си, кой надъ коя земя да господствува.

Въ това време Богъ подложилъ Русия на голѣми изпитания. Татаритѣ, предвождани отъ *Батия*, преминали презъ цѣлата руска земя, горили и разграбвали градове и села, взимали въ плѣнъ хиляди мъже, жени и деца; стигнали до самия Новгородъ. Възползувани отъ това тежко положение, съседитѣ сѣщо се окуражили и започнали да непадатъ Русия. Рускитѣ князе трѣбовало да пазятъ родната си земя.

Князь Александъръ, бждещиятъ св. Александъръ Невски, билъ единъ отъ тѣзи руски князе. Той билъ вториятъ синъ на великия князь Ярославъ II. Роденъ билъ презъ 1220 год. и отъ ранна младостъ проявявалъ разумность, кротость и благочестие. Съ тѣзи свои качества, той бързо спечелилъ любовта на народа, който знаелъ, че князь Александъръ винаги е

справедливъ и изпълнява преди всичко своя християнски и човѣшки дългъ. Богъ явно помагалъ на благочестивия князь.

Следъ като опустошили всички руски земи, презъ които минали, татаритѣ се установили въ степитѣ между Днепъръ, Волга и Уралъ. Тѣхното царство, наречено *Златната Орда*, допирало до Черно и Каспийско морета. Недалечъ отъ устието на Волга, Батий построилъ своя престолень градъ, наречень *Сарай*. Батий живѣлъ въ този градъ и отъ далечъ управлявалъ — чрезъ рускитѣ князе — поробения руски народъ. Батий назначилъ Ярослава II за великъ Владимирски князь, а синъ му Александъръ управлявалъ новгородската област, която не била завладяна отъ татаритѣ. Макаръ и свободна, новгородската областъ страдала отъ пожари, суша и не плодородие. Появили се и страшни опустошителни епидемии. Нѣмцитѣ и литвинцитѣ били готови да нападнатъ тази областъ и я порѣсатъ съ невинна кръвъ. Още съ стѣпването си на престола Александъръ почналъ да се грижи за заздравяване вътрешния животъ на своитѣ поданици: той уредилъ справедливи сѣдилища, приканвалъ народа къмъ мирна работа; самъ давалъ на всички примѣръ на състрадание и добрина; построилъ крепости срещу нѣмцитѣ и литвинцитѣ.

Шведскиятъ кралъ съ силна войска се явилъ край Новгородъ. Голѣмъ смутъ обзелъ гражданиѣ. Новгородци били ужасени, защото

нѣмали много войска. Князь Александръ, обаче, не губѣлъ надежда: той знаеялъ, че Богъ помага на миролюбивитѣ. Той се помолилъ Богу въ храма „св. София“, взелъ благословение отъ епископа и, окураженъ, казалъ: „Ние не сме много, а врагътъ е силенъ; но Богъ не е въ силата, а въ правдата!“ И съ тѣзи думи потеглилъ срещу неприятеля.

Сжщата нощъ, срещу 15 юлий 1240 год., единъ отъ неговитѣ войници, който билъ поставенъ на стража на морския брѣгъ, видѣлъ чудно видение. Призори той чулъ въ морето шумъ. Обърналъ се и видѣлъ приближаваща се лодка; на нея светитѣ мченици *Борисъ* и *Глѣбъ* тихо разговарятъ помежду си. Той чулъ какъ Борисъ казалъ:

— Брате мой, Глѣбе, да побързаме на помощъ на нашия сродникъ Александра; голѣма беда го заплашва!

Бойникътъ изтрѣпналъ отъ уплаха и очудване. Веднага лодката станала невидима. Бойникътъ незабавно разказалъ на князь Александра за виденото. Окураженъ князь Александръ разказалъ за чудното видение на своитѣ войници. Сжщия день неприятеля билъ разбитъ и Александръ, поради тази негова победа, билъ нареченъ *Невски*.

Александръ се върналъ тържествено въ Новгородъ, но тукъ го очаквали нови скѣрби. Огорченъ отъ Новгородци, той ги оставилъ и отишелъ въ Суздалъ. Литвинцитѣ и нѣмцитѣ, щомъ узнали за това, нападнали Новгородъ. Новгородци разкаяни, съ сълзи молили Александра да се върне и ги запази. Той, забравяйки обидитѣ,

се върналъ и врагътъ трѣбвало да се отдалечи.

Но нѣмцитѣ не се усмирили. Наскоро тѣ пакъ, съ многобройна войска, нападнали Новгородъ. Съ молитва на уста князь Александръ ги срѣщналъ съ своята слаба войска. Сражението станало върху леда на Чудското езеро. Нѣмцитѣ били разбити и много отъ тѣхъ паднали въ плѣнъ. Много още пжти князь Александръ спасявалъ Новгородъ. Явно, Богъ му помагалъ.

Не следъ дълго князь Александръ заелъ великокняжески престолъ въ Владимиръ съ титла великъ князь Владимирски, Киевски и Новгородски. Много скѣрби и неволи претърпѣлъ той. Сега той става единичниятъ защитникъ на православие и на народа срещу татаритѣ. Той действувалъ повече съ търпение и любовъ, отколкото съ мечъ. Съ своя тактъ и умъ, той сполучилъ да освободи църковнитѣ служители отъ плащане данѣкъ на татаритѣ; получилъ отъ татарския ханъ позволение да се постави православенъ епископъ въ самата татарска столица и заставилъ татаритѣ да уважаватъ християнската вѣра. Една отъ най-големитѣ му заслуги е — че сполучилъ да намали данѣцитѣ, които народътъ плащалъ на татаритѣ. Александръ, горящъ отъ желание, да прѣмахне злоупотрѣбитѣ и притесненията върху народа, вършени отъ бирницитѣ на татарския ханъ, който налагалъ прекомѣрни общи данѣци, издействувалъ да се съставятъ всенародни поименни списъци, Новгородци, не разбирайки, какво благодеение имъ прави съ това князътъ, се разбунтували, Успокоявайки народа, самъ Алек-

сандъръ заминалъ за Сарай и жертвувайки себе си, успѣлъ да спаси рускитѣ градове отъ едно ново татарско нашествие.

По пѣтя — въ градеца Воложескъ, Алесандъръ усѣтилъ, че силитѣ му го напускатъ. Веднага той приелъ монашеска схима подъ име Алексий. Свикалъ князетѣ, бояритѣ и народа, далъ имъ послѣдно наставление, простилъ ги и ги молилъ и тѣ да го простятъ за всичко. Изповѣдалъ се, приобщилъ се съ св. Тайни и предалъ Богу духъ на 14 ноемврий 1263 година. Всички сърдечно оплаквали починалия 44 годишенъ князь въ градеца Воложескъ.

Въ Владимиръ нищо не знаели за смъртъта на великия князь. Изеднѣжъ митрополитъ Кирилъ, въ време на църковна служба, като се обърналъ къмъ народа, казалъ: — Зайде вече слънцето на руската земя!

Никой не разбралъ тѣзи думи. Той съ сълзи повторилъ; „умрълъ е благовѣрниятъ великъ князь Алесандъръ“.

Погребалното шествие потеглило отъ градеца Воложескъ къмъ Владимиръ. Десетъ километра предъ града шествието било посрещнато отъ митрополита и народа. Всички плачели горчиво. Следъ опѣването, тѣлото на великия благовѣренъ князь било погребено въ новгородския манастиръ „Рождество Богородично“.

По цѣла Русия се разчуло за чудесата, които ставали надъ гроба на светеца-князь. Много болни получили изцѣление.

Въ времето на руския императоръ Петра Великий мощитѣ на св. Алесандъръ Невски били пренесени въ Петроградъ и положени въ специално построената въ паметъ на светеца лавра св. Ал. Невски. Тамъ почиватъ тѣ и до днесъ.

Паметъта на св. Ал. Невски православната църква празнува на 23 ноември, а пренасянето честнитѣ му мощи отъ Владимиръ въ Петроградъ — на 30 августъ.

Превелъ А. Н. М.

Изъ историята на мѣстото, върху което е построенъ храмътъ „Св. Ал. Невски“.

Мѣстото, върху което сега величествено се издига храмъ-паметника св. „Ал. Невски“, е бележито съ своето историческо минало.

На това мѣсто презъ срѣднитѣ векове се е намиралъ некрополътъ на древната църква св. София. Самата „св. София“, която днесъ полуразрушена, стърчи край новия грамаденъ

храмъ, е градена за пръвъ пѣтъ още въ времето на Константина Велики и е служила за погребална църква. Тя е била малка. Разрушена е била отъ весготитѣ около 376 — 382 год, Презъ 343 — 344 год, въ Сердика (Триадица) става т. н. Сардикийски помѣстенъ съборъ, но върва се, че той не е ставалъ въ „св. София“, а

въ другъ нѣкой по-далеченъ храмъ.

Надъ развалинитѣ на разрушения отъ весготитѣ храмъ въ началото на V в. отново се изгражда храмъ, който пакъ наскоро (още въ сжщия V в) билъ разрушенъ.

Сегашната „св. София“ се гради презъ VI вѣкъ. Била е широка и грамадна базилика съ голѣми високи прозорци. Презъ IX в. тази църква била престроявана. Отъ този ремонтъ тя доста загубила откъмъ свѣтлина и красота.

Около „св. София“, която презъ XII в. била извънъ Софийската крепостна стена (близо до нея), били разпръснати подземни зидани гробници, нѣкои отъ които сж още отъ V — VI вѣкове, а други XI — XIV в. в. Частъ отъ тѣзи гробници, заедно съ основитѣ на още три църкви, бидоха

открити презъ 1885 г., когато се копаели основитѣ за Народното Събраиие, а друга частъ — по-късно презъ 1888 год. Интересно е, че приблизително подъ източната частъ на храма „св. Ал. Невски“ сж открити основитѣ на величествена църква (строена презъ XII в.), дълга 50 метра), която споредъ Братя Шкорпилъ*) е сжщата прекрасна църква, съградена нарочно за покой на мощитѣ на св. Ив. Рилски, за която Скилица*) съобщава, че била ставропигиална, т. е. подчинена направо на патриарха.

Повечето отъ старитѣ гробници край „св. Ал. Невски“, както и основитѣ на тритѣ църквици, датиратъ отъ времето на византийското робство (1018 — 1186 г.).

А. Н-ва

Описание на храмъ — паметника

Ставропигиалния храмъ-паметникъ „Св. Александъръ Невски“ побира около 5,000 души богомолци. Неговитѣ най-високи точки сж: камбанарията — 50 метра и срѣдниятъ куполъ — 45 метра.

Общиятъ стилъ на храма е източно-православенъ и е съчетание на византийско-руско-български мотиви. Основната му форма е кръстообразна съ множество кубета, полукубета и сводове. Зидоветѣ се издигатъ върху профилирани цокли отъ българск и гранитъ; построени сж съ тухли и всички облицовани отъ външната страна съ български бѣлъ дѣланъ камъкъ. Покривитѣ сж отъ медни листи, които на кубетата сж позлатени.

Вжтрешността на храма е раздѣлена на ширъ на три части — артика, централна частъ и олтаръ. Подътъ на храма е покритъ въ видъ на мозайки съ разноцвѣтни италиански мрамори.

Стенитѣ на храма отъ вжтрешната страна сж всички изписани отъ рус-

*) Виж. Срѣдновековни черкви и гробища въ София. МСБ. кн. II, 1830, стр. 46.

*) Виж. Cesty po Bulharsku. Jrecek Praha 1888 стр. 7 — 8, Скилица е съвременникъ на Византийския императоръ Мануилъ Комнинъ (1140 — 1180 г.). Виж. още: Й. Ивановъ, св. Ив. Рилски, София, 1917, стр. 17.

ки и български художници съкартини отъ библейската и църковна история.

Рѣдко художествено велелепие на храма придаватъ изобилнитѣ мраморни работи въ него.

Една художествена цѣнностъ въ храма сѣ и здраво позлатенитѣ полиелеи шлосерска германска работа въ византийски стилъ.

Въ олтаря нацъ главния престолъ се издига великолепния балдахинъ, отъ разкошенъ червенъ и зеленъ бразилски ониксъ и алабастръ, а кубето му е отъ истинска мозайка.

Цѣлнитѣ централенъ иконостасъ е изработенъ отъ разнovidни мрамори.

В икитѣ икони на тоя централенъ иконостасъ сѣ изрисувани отъ бележити руски художници, отъ най-бележития отъ които — чувовния В. М. Васнецовъ имаме дветѣ икони на Христа Спасителя и Св. Богородица. Естрада предъ иконостаса е отъ мраморни мозайки съ 5 стѣпала отъ тъмно-зеленъ мраморъ.

Двата странични иконостаса представляватъ миниатюрно повторение на централния иконостасъ. Иконитѣ на северния иконостасъ сѣ рисувани отъ проф. Из Мърквичка, а иконитѣ на южния отъ пр. Антонъ Митовъ.

АРХИЕРЕЙСКИЯ ТРОНЪ се поддържа отъ 4 червени мраморни колони. Балдахинътъ му е отъ алабастръ, естрада му и стѣпалата отъ тъмно-зеленъ мраморъ.

ЦАРСКИЯ ТРОНЪ се поддържа отъ 4 зелени мраморни стѣлпа. Преднитѣ два почиватъ върху двѣ изваяни отъ бѣло-жълтъ мраморъ лъвовѣ. Мраморниятъ балдахинъ на трона се подпира отъ 32 колонки отъ

зеленъ ониксъ съ алабастрени капители, а кубето му е отъ стъклена мозайка, представляваща Исуса Христа.

АМВОНЪТЪ е отъ бѣло-жълтъ и свѣтло-зеленъ мраморъ. Колонката която поддържа подножието на катедрата и се крепи на една лежаща лъвица, е отъ червенъ ониксъ.

ХОРОВАТА ЕСТРАДА е отъ бѣло-жълтъ мраморъ,

Въ АРТИКАТА двата странични параклиса сѣ преградени съ зеленъ серпентиновъ мраморъ.

На камбанарията има дванадесетъ камбани, изляни въ Москва; най-големата тежи 11,758 килограма, друга 6,000, трета 3,000 и пр. На 13. III 1913 година за първи пжтъ тѣ извѣстиха за превземането на Одринската крепостъ.

Въ подземие то на храма сѣ изздани 99 гроба, опредѣлени за погребение на най-великитѣ и заслужили български синове.

Храмътъ „Св. Александъръ Невски“ е най-величествената и художествена сграда въ България и една отъ рѣдкоститѣ на Балканския полуостровъ. Той е паметникъ и на духовния подемъ, на изкуството и културата на своето време, на съвмѣсната дейностъ на художественитѣ творци на двата братски народа: освободителитѣ руси и признателнитѣ освободени българи. Въ брошурата си по случай освещаването на храма, Н. Начевъ справедливо казва: „еко едно време за „Св. София“ въ Цариградъ императоръ Юстинианъ е казалъ: „Соломоне, надминахъ те“, днесъ България може да каже: Юстиниане, стигнахъ те!“

Разпространявайте „ВѢРА и ЖИВОТЪ“, периодично издание на „БѢЛИЯ КРЪСТЪ“. Излѣзли сѣ до сега 38 броя — най-разнообразно съдържание. Единъ брой — 50 ст. Изписватъ се отъ редакцията на „Християнка“.

Който изпраща абонамента си чрезъ пощенски записъ, да отбелезва и своя №, подъ който получава списанието. Инакъ може да се създадатъ недоразумения

Б ъ л е ж к и

Програма за осветяване на Ставропигиалния храм-паметник „Св. Александър Невски“. 1. Въ четвъртък, 11 септемврий, въ 6 часа следъ обѣдъ, ще се започне вечерното богослужение (вечерня съ петохлѣбие заедно съ утрень).

Въ петък, 12 септемврий, въ 7 и пол. ч. сутринъта, ще се започне осветяването на престола (срѣдния) въ името на „Св. Александър Невски“. Въ 9 ч. ще се започне отслужването на Св. Божествена Литургия, следъ свършване на която на площада при храма ще се извърши панихида за Царя Освободителя и за починалитѣ борци за свободата на България, а подиръ това благодарственъ молебенъ.

II. Сжщия день следъ обѣдъ вечерното богослужение (вечерня съ петохлѣбие заедно съ утрень) ще се започне въ 6 ч.

Въ сѣбота, 13 септемврий, сутринъта, осветяването на престола (северния) въ името на „Св. Кирилъ и Методий“ ще се започне въ 7 и пол. часа, а въ 9 часа Св. Божествена Литургия, следъ която на площада при храма ще се отслужи благодарственъ молебенъ.

III. Сжщия день, следъ обѣдъ, вечерното богослужение ще се започне въ 6 часа.

Въ недѣля, на 14 септемврий, осветяването на престола (южния) въ името на „Св. Царь Борисъ“ ще се започне сутринъта въ 7 и пол. часа, а въ 9 часа—Св. Божествена Литургия, следъ свършване на която

на площада ще се отслужи благодарственъ молебенъ.

На 12 и 13 септември входа е само съ покани — разенъ цвѣтъ. При другитѣ църковни служби, както и на осветяването на 14 септемврий, входътъ въ храма ще бжде свободенъ за всички.

Презъ време на панихидата и молебена на 12 и 13 септемврий, на площада при храма ще бждатъ наредени, на опредѣленото мѣсто, войсковитѣ части, учащата се младежъ, разнитѣ дружества и корпорации. Следъ обѣдъ ще има народни тържества на площада около храма, при паметника „Царь освободитель“ и въ градинитѣ: „Градската“ и „Князь Борисъ Търновски“.

За тържеството се канятъ: всички архиереи български и руски въ България, Царя, министри, бивши и сегашни, дипломатическо тѣло, народни представители, всички висши чиновници отъ министерствата, касациония, апелативния и административния сѣдъ, представители на разнитѣ административни дирекции, Софийския общински сѣвътъ и училищно настоятелство, представители на всички общини въ царството, епархийскитѣ избиратели, представители на епархийскитѣ духов. сѣвъти и братсва, софийскитѣ църковни настоятели и пр.

За увѣко-ечяване тържеството комисията по неговата уредба е поръчала въ странство около тридесетъ хиляди медалиона, които ще се продаватъ въ днитѣ на осветяването. Сжщата е отпечатила и специални брошури за храма

ПРОДЪЛЖАВА СЕ ПОДПИСКАТА

за записване абонати за II годишнина на илюстрираното

СП. „ХРИСТИЯНКА“

предназначено за българските християнки и християнското семейство. Въ продължение на една година „Християнка“ дава двадесетъ коли голѣмъ форматъ, съ най-разнообразно подбрано съдържание. Годишниятъ абонаментъ е 40 лев. въ предплата. Най-ефтиното списание у насъ.

Който обича „Християнка“, който симпатизира на дѣлото на „Бѣлия кръстъ“, който е труженикъ на дѣлото Христово, гой ще отдѣли отъ времето си и ще се постарае да запише абонати за „Християнка“. Уважаеми досегашни абонати, богоговѣйни отци и пастири, патрудете се да запишете НОВИ абонати, особено средъ учащата се женска младежъ. „Християнка“ е добъръ апостолъ на нивата Христова.

Записалиятъ най-малко десетъ НОВИ абонати (които не сж били такива презъ I-та година), събралиятъ и внеслиятъ абонамента имъ ще получи подаръкъ новото издание на „Бѣлия кръстъ“.

Библия въ картини.

— изящно илюстрирано издание форматъ ($1\frac{1}{32}$ отъ $66\frac{6}{95}$) съ повече отъ 240 картини изъ Вехтия и Новия заветъ, съ приложение — обяснения на картинитѣ около 25 коли. Това е НОВО, до сега небивало у насъ издание. Който го има ще притежава едно отлично пособие за изучване Св. Библия, ще има единъ прекрасенъ албомъ отъ свещени картини. единъ отличенъ подаръкъ за деца и възрастни.

Изданието ще бжде на финна бѣла хартия, луксозно подвързано. Ще струва 80 лева, обаче отдѣлно нѣма да се продава, а само ще се дава като подаръкъ на ония, които се потрудатъ по горния начинъ за „Християнка“.

Който запише три НОВИ абонати и внесе абонамента, ще получи даромъ 20 илюстрирани пощенски картички съ библейски картини, издание на „Бѣлия кръстъ“. Записалиятъ 6 абонати — ще получи 50 пощенски карти. Записалиятъ петнадесетъ абонати — освенъ „Библия въ картини“, ще получи подаръкъ книгата „Св. Ив. Рилски и неговия монастиръ“, както и отъ всички излезли № на изданията „Вѣра и животъ“. За повече отъ 15 абонати — съответното число на горнитѣ премии.

Разпространявайте „Християнка“. Нека това списание влезе въ всѣка християнска къща.

Адресъ : София, Св. Синодъ, „Християнка“. Възползвайте се отъ прекраснатъ премия! Станете настоятель!

ЦЕНА 10 ЛЕВА

ИЗДАВА БЪЛГ. ЦРКВА,
УРЕЖДА РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ.

ВСИЧКИ МАТЕРИАЛИ СЕ ИЗПРАЩАТЪ ДО РЕДАКЦИЯТА
НА СП „ХРИСТИЯНКА“ — СОФИЯ. СВ. СИНОДЪ.

Печатница „ПОЛИТИКА“ — ул. „Раковски“ № 60 — София.

Телефонъ № 284.